

ANADOLU' NUN SÖZ VARLIĞI

ANADOLU TOPRAKLARINDA FİLİZLENEREK YAYILAN KÜLTÜRLERİN, DOĞANIN VE İKLİMLERİN RİTMİNDEN ETKİLENDİĞİNİ, DÖNÜŞMÜŞ VE DÖNÜŞTÜRMÜŞ OLDUKLARINI GÖRÜYORUZ. YAZITLAR, DESTANLAR, MASALLAR VE ÇEŞİTLİ İNANÇLAR ÜRETEEN BU KADİM KÜLTÜRLERİN ZENGİNLİĞİ ÇOK ÖNEMLİ!

TÜM BU YAŞAM RİTÜELLERİNDEN DAMLA DAMLA SÜZÜLEN SÖZLER, KUŞAKLAR BOYU AKTARILARAK SÜREGELİYOR. ANADOLU KÜLTÜRÜNDEKİ DOĞA GÖZLEMLERİNE DAİR YAŞAYAN SÖZ VARLIĞINI SİZİNLE BİRLİKTE KEŞFETMEK VE SEÇTİKLERİMİZİ SİZİNLE PAYLAŞARAK HAFIZALARIMIZDA YER ETSİN İSTİYORUZ.

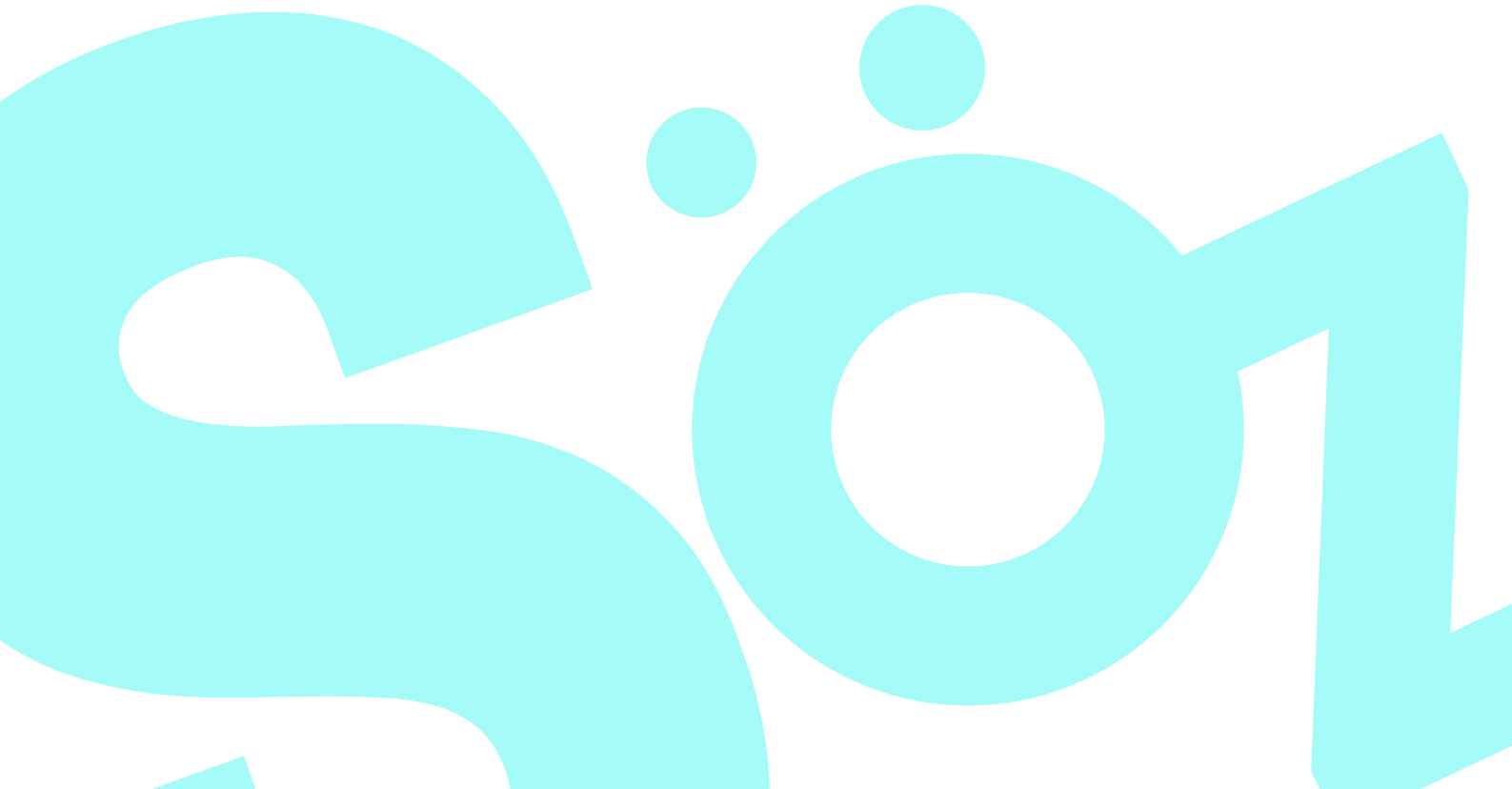
DOĞA VE İKLİM ŞARTLARINA UYUMUN ÇOK ÖNEMLİ OLDUĞU BİR DÖNEMDEN GEÇERKEN, İNSANLIĞIN DOĞAYI GÖZLEMLEMeye FIRSAT YARATAMADIĞI BU HIZLI YAŞAM DÖNGÜSÜ İÇİNDE UNUTTUKLARIMIZI TEKRAR HATIRLAYALIM MI?

“SABAHIN KIZILLIĞI AKŞAMI KIŞ EDER”

İKLİM VE HAVA OLAYLARINA DAİR YAYGIN OLARAK BİLİNEEN "SABAHIN KIZILLIĞI AKŞAMI KIŞ EDER, AKŞAMIN KIZILLIĞI SABAHI GÜZ EDER" DEYİŞİYLE; SABAHLİYİN GÖKYÜZÜNDE GÖRÜLEN KIZILLIK, O AKŞAM HAVANIN KIŞ GİBİ OLACAĞINI, AKŞAM GÖRÜLEN KIZILLIK İSE ERTESE SABAH HAVANIN GÜZE DÖNECEĞİNE DAİR BİR İŞARET OLARAK NİTELENİR.

ÖRNEĞİN KURUMAYA BIRAKILAN TÛTÜNLERİN ÜSTÜ AKŞAMA DOĞRU KAPATILIR, SERİLMİŞ ÜZÛM YAYGILARI TOPLANIR, YA DA SABAHA DON OLACAKSA SEBZE MEYVE FİDANLARININ ÜZERİ SERA İLE ÖRTÛLÛR. ÖZELLİKLE BU BİLGİLER TARIMLA UĞRAŞANLAR İÇİN KRİTİKTİR. ELBETTE SADECE KIRSAL İÇİN DEĞİLDİR. KENTTE YAŞAYAN İNSANLARIN DA GÛNLÛK HAYATINI KOLAYLAŞTIRABİLECEK PEK ÇOK BİLGİ DOĞADA BİZİ BEKLİYOR, AKTARILMASI VE ÇOĞALTILMASI DİLEKLERİMİZLE.

“DOĞA GENÇLERE KUVVET, YAŞLILARA HİKMET VERİR”

NE GÜZEL BİR TEŞHİS DİYE DÜŞÜNDÜM. GENÇLİK HALİ BİR FİDANA BENZETİLSE, OLGUN MEYVELER DE YAŞLILIK HALİ OLARAK ANLATILABİLİRDİ SANIRIM. O FİDANIN BÜYÜYEBİLMESİ, SONRA DA OLGUN BİR MEYVEYE DÖNÜŞEBİLMESİ İÇİN DOĞAYA İHTİYACI VARDI.

MEĞER BU SÖZ BİRÇOK ALANDA ESERLERİ OLAN YUNAN FİLOZOFU ARİSTOTELES'E AITMIŞ. DÜŞÜNSENİZE BİNLERCE YIL ÖNCE SÖYLENMIŞ BİR SÖZ DİLDEN DİLE AKTARILARAK SÖKE'DE YAŞAYAN, ESKİ BİR TERZİ OLAN HALAMIN BELLEĞİNE YERLEŞMİŞ.

BU GERÇEKTEN ÇOK ETKİLEYİCİ DEĞİL Mİ? SÖZÜN GÜCÜ KUDRETİ İNANILMAZ BİR ŞEY... VE BAZI SÖZLER KESİNLİKLE ZAMANSIZ. HELE Kİ ODAĞINDA DOĞA VARSA BENCE GEÇERLİLİĞİNİ HİÇ YİTİRMİYOR. SONRA YAPTIĞIMIZ DERLEME İŞİNİN NE KADAR ÖNEMLİ OLDUĞUNU DÜŞÜNDÜM. DOĞADAN BU KADAR UZAKLAŞILAN BİR DÖNEMDE, DOĞADAN ÖĞRENİLENLER, OLUŞTURULAN RİTÜELLER TEKRAR TEKRAR GÜNDEME GETİRİLMELİ VE BU SÖZ VARLIĞI MUTLAKA GENÇ NESİLLERE ULAŞMALI, ULAŞTIRMALİYİZ DİYE DAHA ÇOK HEYECANLANDIM.

“KAR YILI, VAR YILI”

ZEMHERİNİN ORTASINDAYKEN VE KAR KENDİNİ İYİCE GÖSTERMEYE BAŞLAMISKEN, ANADOLU' NUN SÖZ VARLIĞI HAZINESİNDEN "KAR YILI, VAR YILI" DEYİŞİNİ GÜN YÜZÜNE ÇIKARMAK İSTEDİK. BU TOPRAKLARDA KIŞ MEVSİMİ ZOR DA GEÇSE, KAR BİNLERCE YILDIR HEVESLE BEKLENİYOR. ÇÜNKÜ BİLİNİYOR Kİ KAR VARSA, BOLLUK BEREKET DE OLUYOR.

TÜM CANLILAR VE DOĞA İÇİN OLDUKÇA FAYDALI BİR YAĞIŞ BIÇIMI OLAN KAR, HEM İNSAN HEM DE TARIM AÇISINDAN BÜYÜK ÖNEME SAHİP. BİRİKEN VE ARDINDAN YAVAŞ YAVAŞ ERİYEN KAR, OLDUKÇA SERT BİR TABAKA HALİNDE BULUNAN TOPRAĞIN 20 CM DERİNLİĞİNE DAHA KOLAY ERİŞEBİLİYOR. ERİYEREK TOPRAĞI YUMUŞATAN BU KAR SUYU İSE TOPRAĞI DAHA VERİMLİ HALE GETİRİYOR. AYRICA KARLA ÖRTÜLÜ TOPRAK İÇİNDEKİ SICAKLIK DEĞİŞİMİNİN DIŞARIYA ORANLA DAHA AZ GERÇEKLEŞTİĞİ BİLİNİYOR.

BİTKİLERİN ÜZERİNİ ÖRTÜ GİBİ KAPLAYARAK AŞIRI SOĞUK VE DONDAN KORUYAN KAR, HAVA SICAKLIĞININ ARTMASIYLA BİRLİKTE ERİYEREK, YERALTI SU KAYNAKLARININ ZENGİNLEŞMESİ İLE KURAKLIK RİSKİNİN ÖNÜNE GEÇİYOR. ERİYEN BU KAR SAYESİNDE BİTKİLERİN SU İHTİYACI KARŞILANIRKEN, TOPRAKTAKİ POTASYUM, KALSİYUM VE DEMİR GİBİ MİNERALLER ÇÖZÜNEREK, BİTKİLERİN BESLENMESİ SAĞLANIYOR. AYRICA KARDA BULUNAN AMONYAK, KARIN ERİMESİYLE BİRLİKTE TOPRAĞA NÜFUZ EDİYOR VE AZOT BAKTERİLERİ TARAFINDAN KALSİYUM NİTRAT GİBİ AZOT TUZLARINA ÇEVİRİLİYOR. BU AZOT TUZLARI SAYESİNDE BİTKİLER AZOT İHTİYACINI KARŞILIYOR.

“EKİM ON, GİT TARLAYA KON”

ANADOLU KÜLTÜRÜNÜN DOĞA GÖZLEMLERİNE DAİR YAŞAYAN DERLEMELERİ İÇİN YAPTIĞIMIZ ARAŞTIRMALARDA KARŞIMIZA ÇIKAN, "EKİM ON, GİT TARLAYA KON" DEYİŞİNDEN BİRAZ BAHSEDELİM Mİ?

YAZIN BİTİŞİYLE TARLADAKİ HASAT KALKMIŞTIR VE GÜZÜN TOPRAĞA BAKIM YAPILMA ZAMANIDIR. ÖNCE YAĞMUR ALMIŞ TOPRAKTA ÇOĞALAN OTSU BİTKİLER UZAKLAŞTIRILIR. TOPRAK HAVALANDIRILIR, HAYVAN GÜBRESİ KARIŞTIRILIR, BİR SONRAKİ MAHSUL İÇİN HAZIRLIK YAPILIR. ANADOLU 'DA BU DÖNEMİN BAŞI EKİM'İN 10' UNA DENK GELİR. İKLİMİ GÖZLEMLEYEREK, TOPRAĞI TANIYARAK BELİRLEDİKLERİ BU TARİHLERE HALK BİNLERCE YILDIR UYUMLANMIŞ DURUMDA.

PEKİ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN SIKÇA HİSSEDİLDİĞİ BU DÖNEMDE ACABA EKİM DİKİM TARİHLERİ DEĞİŞİYOR MU?

KURAKLIK, YÜKSEK SICAKLIKLAR VE AŞIRI YAĞIŞLAR, BİZİ DENEYİMLE ÖĞRENİLMİŞ BİLGİLERİMİZDEN UZAKLAŞTIRIYOR MU?

TOPRAKLA UĞRAŞANLAR VAR İSE SİZLERİ DUYMAYI ÇOK İSTERİZ.

"BAYIRDAN BAĞINI, EVİNDEN SAĞIMI, BAHÇENDEN ARINI EKSİK ETME"

ANADOLU İNSANININ DOĞA VE TOPRAK ÜZERİNE BİLGİ BİRİKİMİNİN NE KADAR DEĞERLİ OLDUĞUNU ŞİMDİLERDE DAHA İYİ ANLIYORUZ.

EĞİMLİ ARAZİLERDE TOPRAĞI TUTMAK İÇİN BAĞ DİKİMİ, HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİNİN TEMEL GIDA İHTİYAÇLARINI KARŞILAMASI HARİCİNDE, TOPRAĞA VERDİĞİ KATKI, ARILARIN AYRICA BİYOÇEŞİTLİLİĞİ ZENGİNLEŞTİRMESİ!

HEM SIRADAN HEM DE HAYATİ BİR YERDE DURUYOR. SORU ŞU:

BİZ BU HAYATİ KONULARI KENDİ SIRADANLIĞIMIZA UYARLAYABİLECEK MİYİZ?

“KORK APRİL’İN BEŞİNDEN, SARI ÖKÜZÜ AYIRIR EŞİNDEN”

HALK TAKVİMİNDE, APRİL BEŞİ (MİLADİ TAKVİME GÖRE ONSEKİZİ) BAHAR GÜNLERİNİN GÜZELLİĞİ ARASINDA BİR ANDA AŞIRI SOĞUK VE FIRTINA BEKLENTİSİ, ÖZELLİKLE DOĞU ANADOLU BÖLGEMİZDE BU TARİHLERDE KAR YAĞIŞI GÖRÜLMESİ HEM İKLİM HAFIZAMIZDA, HEM DE SÖZ VARLIĞIMIZDA YERİNİ ALMIŞ.

"EBRUM, AVRİL, ABRUL, AVRUL, APRİL" ANADOLU'DA NİSAN YERİNE KULLANILAN DİĞER İSİMLER OLARAK KARŞIMIZA ÇIKIYOR.

“SAKIN EBRUL’UN BEŞİNDEN CAMUZU AYIRUR EŞİNDEN.”(SİVAS)

“KORK ABRİL’İN BEŞİNDEN CAMIZI AYIRIR EŞİNDEN HELE HELE ON BEŞİNDEN.”(KAYSERİ)

“KORKMA MART’İN KIŞINDAN, KORK APRİL’İN BEŞİNDEN, YOLCUYU YOLUNDAN EDER, ÖKÜZÜ AYIRIR EŞİNDEN.”(ERZURUM)

“KORKMA ZEMHERİ’NİN KIŞINDAN, KORK ABRİL’İN BEŞİNDEN ÖKÜZÜ AYIRIR EŞİNDEN.”(GÜMÜŞHANE)

YÖRELERE GÖRE KÜÇÜK DEĞİŞİKLİKLERLE DE OLSA SÖZ KALIBI KORUNMUŞ. MEYDANA GELEBİLECEK OLAN SOĞUK HAVA VE FIRTINALAR İÇİN ÖNLEM ALINMASINI HATIRLATAN BU DÖNEMDE, BİRDENBİRE SOĞUYAN HAVA NEDENİYLE TARLA, BAHÇE İŞLERİ DURURMUŞ. ESKİLERİN DEDIĞİ GİBİ EĞER İŞLER DURMAZSA BU ZAMANLARDA TARLAYI SÜRMEYE GİDEN ÖKÜZ BİLE SOĞUKTAN ZARAR GÖRÜR MÜŞ.

“AĞUSTOS’UN YARISI YAZ, YARISI KIŞTIR”

AĞUSTOS'TA HEM YAZIN BİTİŞİNİN HÜZNÜNÜ, HEM DE SICAKLARDAN BUNALIP YAĞMURU BEKLEMENİN HEYECANINI YAŞIYORUZ.

NİTEKİM HALKIN BİNLERCE YILLIK GÖZLEMİYLE OLUŞAN DOĞA YA DA HALK TAKVİMİNİ ARAŞTIRDIĞIMIZDA, AĞUSTOS AYININ İLK YARISINDA AŞIRI SICAKLAR OLARAK TANIMLANAN EYYAMI-I BUHAR YAŞANIRKEN, İKİNCİ YARISINDA YAĞMURLAR GELİYOR HATTA BİRDEN FAZLA FIRTINA GERÇEKLEŞİYOR.

O YÜZDEN İLK YARISI YAZ, İKİNCİ YARISI KIŞ DİYE ANILIYOR.

“LODOS CEHENNEMDEN, POYRAZ CENNETTEN GELİRMİŞ”

YUNAN MİTOLOJİSİNDEKİ BOREAS YANI POYRAZ SOĞUK ESEN KUZEY RÜZGÂRLARINI GETİREN TANRIYMIŞ. BOREAS'IN İSTANBUL BOĞAZI'NIN BİLİNMEYEN BİR YERİNDE BİR MAĞARASININ OLDUĞUNA VE RÜZGÂRIN KUZEYDEN ESTİĞİ GÜNLERDE DE BULUNDUĞU MAĞARASINI TERK ETTİĞİNE İNANILIRMIŞ.

NOTUS YANI GÜNÜMÜZDEKİ İSMİ LODOS İSE GÜNEYDEN ESEN RÜZGÂRI TEMSİL EDEN, SICAK HAVA GETİREN TANRIYMIŞ. BU YÜZDEN, YAZIN KAVURUCU SICAKLIĞINI HAFİFLETEN POYRAZ CENNETTEN GELİRKEN LODOS CEHENNEMDEN GELİRMİŞ...

“BODAT GÖRÜNÜNCE, HAYVANLARI MERAYA SALARIZ”

DOĞA, KENDİNE UYUM İÇİN İŞARETLER SUNUYOR. ERKEK BAL ARILARINA BODAT DENİRMİŞ.
BODATLAR, HAVA SICAKLIĞI 20 C YE ULAŞMADAN UÇUŞA GEÇMEZMİŞ.

DOĞAYLA İÇ İÇE YAŞAM SÜREN İNSANLAR İÇİN BODAT GÖRMEK BİR İŞARETMİŞ. HAYVANLARIN
MERAYA SALINABİLECEĞİ EN UYGUN ZAMANI BİLDİREN BİR İŞARET!

HALİL İBRAHİM HAMARAT / ÇİFTÇİ / SEFERİHİSAR

ANADOLU' NUN SÖZ VARLIĞI

